

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 15. aprila 1885.

Obseg: Ali se izplača rediti kuretnino? — Priprosti način naprave superfosfatnega gnoja iz živalskih kosti. — Vprašanja in odgovori. — Kako vinu odvzeti duh plesnobe. — Postava za živinorejce. — 20. redni véliki zbor Matice Slovenske dné 8. aprila. — Govor P. Greuterja v budgetni debati 10. marca v državnem zboru. (Konec.) — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.**Ali se izplaĉa rediti kuretnino?**

Spisuje H. Almoslechner.

To vprašanje, katero sem volil za napis svojemu spisu, je uže marsikdo stavil, in ĉe sklepam po razmerah, ki so v okolici mojega stanovanja, sem prepriĉan, da bode odgovor za kuretnino kaj nepovoljno izpadel. Kuretnina se na dvorišĉi najveĉkrat le molĉe trpi, zato je pa umestno, ako vzroke temu nekoliko prerešetamo in morebiti uniĉimo neosnovane predsodke, ki jih imamo proti umni reji kuretnine. Naj bi ta moj spis imel tak uĉinek, da bi jeli obraĉati nekoliko veĉ pozornosti na to stroko kmetijstva, ki je ravno tako sposobna dajati onemu dobiĉek, ki zna prav ravnati z njo.

Pred vsem moram omeniti, da je treba gledati na snago v kurnikih ali sploh v prostorih, kodar imamo kuretnino. Za snago pri kuretnini se naše kmetice še kaj malo zmenijo, najveĉkrat niti ne vejo, kje ima kuretnina svoja prenoĉišĉa, ĉe jih na to ne opozoré oneĉišĉena orodja itd. Drugod zopet res dobi kuretnina svoje kurnike, ali za krmo se nihĉe ne zmeni, prepusti se kuretnini sami, da si jo poišĉe; na snaženje kurnika se ve da tudi nikdo ne misli, tako da vsled golazni, ki se v kurniku zaredi, kuretnina do kosti shujša ali pa raje iz kurnikov zbeži ter na bližnjem drevju ali pa kje drugod prenoĉuje.

Na podlagi veĉletnih svojih izkušenj ostanem pri trditvi, da je reja kuretnine koristonosna. Reja kuretnine je posebno za malega posestnika neusahljiv vir dohodkov, ĉe tudi ne velikih, zato pa ni, da bi se zametavala, tem bolj, ker vsak vé, kako teško je kmetu za gotoviĉ denar, ki ga ravno z rejo kuretnine najlože zasluži. Samo po sebi je umljivo, da so merodajne krajovne razmere. Ne zahteva se takoj, da si vsak gospodar precej naroĉi za drag denar kokoši in petelina kakega pripoznato dobrega kokošjega plemena, vsaj se dá naše domaĉe pleme precej zboljšati, ako le skrbimo za dobrega petelina.

Eden potrebuje kokoši, ki pridno jajca nesó, drugi zopet veliko žival, ki dá veliko mesá in tretji želí si te lastnosti v enem plemenu združení. No, tudi temu

se dá pomagati, ker kokoši francoskih plemenov pridno jajca nesejo ter so jako velike.

Pri kokoših, ki jajca nesejo, potrebno se je ozirati na take, ki posebno pridno v jeseni in pozimi nesejo, ker se s prodajo jajc v tem času posebno veliko zasluži. Zato se vé, da je treba imeti taka kokošja plemena, ki so utrjena proti zimskemu mrazu naših pokrajin. V tem obziru zavzema prvo mesto laška kokoš tudi „Leghorns“ imenovana. Laška kokoš je zeló utrjena proti mrazu in nese pridno velika jajca. To kokošje pleme nahaja se skoro v vseh navadnih barvah; najbolj redke so kokoši višnjeve barve z rumenima nogama in rumenim kljunom. Rumena kljun in ravno taki nogi ter velik greben so sploh znamenja dobre kokoši. Pri petelinu mora greben po konci stati ter redno in globoko rezljan biti. Pri nekaterih živalih tega plemena je vĉasih greben širok kot kaka srednja ĉloveška roka. Peresa na repu laškega petelina stojé vsa kvišku, glava je majhna ter slabo s perjem obrašĉena. Ušesa so dobro razvite ter bolj rumenkaste barve. Kljun je precej dolg, prsa široka ter naprej stojeĉa, perutnici dolgi. Nogi ste dolgi in nagi.

Laška kokoš je dosti veĉa od domaĉe ter veljá kot najpridnejša nositeljica jajc. Povpreĉno iznese 160 do 170 jajc na leto. Pri vsem tem pa ta kokoš pridno nese tudi pozimi ter priĉne nesti uže v petem meseci jajca.

Veselje za valitev nanešenih jajc je pri laški kokoši jako piĉlo in to je le dobro, ker za izlego se kmalu kje dobi kaka navadna kokoš, ki to opravilo vestno izpolni. Ĉas mavsanja je zeló kratek, kar na množino iznesenih jajc prav dobrodelno vpliva. Meso laške kokoši je fino in nežno, žival se dá hitro opitati ter jo v tem prekosijo k veĉem francoska kokošja plemena. (Dalje prih.)

Letošnja zima in naše ozimno žito.

Veliko let sem uže niso imeli kmetovalci toliko skrbi za svoje ozimno žito kot letos, in to tudi po vsi pravici. Vsaj se je priĉela letos zima uže meseca novembra in konĉala se pa še danes, ko to pišem, ni, ker v torek po Véliki noĉi šel je sneg tako moĉno, da

je pohabljen ali spaka. Odbirati nam je torej v zboljševanje takošnih živinčet, ki slabih lastnosti sicer nimajo na sebi pa vendar gledé na zunanost in drugače sploh niso preveč različna.

Mnogo premalo izkušanih gospodarjev stori ta pregrešek, da so s prvimi žlahtnimi mladiči uže zadovoljni in od teh samce odbirajo za nadaljšnje plemenovanje. Nasledek pa je: ali žlahtnjenje celó obtiči ali mladi zarod se sprevrže na staro nazaj, kajti le tiste lastnosti plodijo živinčeta zanesljivo dalje naprej, ki dotične dobre lastnosti res imajo in so jih ohranile nepretrgano od začetka skoz več rodov. Zgodi se uže časih, da nam lepa žival zaplodi lep in žlahten zarod, čeravno njenih starišev ne poznamo, vendar zanesljivo to ni. Enako ni pričakovati nedvojbeno, da bode žival iz žlahtne plohe plodila le žlahtne mladiče, čeravno sama pogreša dotične dobre lastnosti. (Da se zarod sprevrže na staro nazaj, to se tudi pripeti.) Mogoče, da se enkrat posreči, pa zanesljivo ni. Tisti gospodarji torej, ki resnobno hočejo zboljšati svoja plemena, naj tako dolgo od in od samcev kupujejo ali jemljejo za pleme, dokler jih sami si ne vzredijo; prvih samcev od novega plemena pa naj ne puščajo po plemenu.

Za tem je treba odbirati za pleme tudi takošnih samic, ki zaželeno dobre lastnosti res imajo ter se vé da so pri dotični plohi uže skoz več rodov bile ohranjene. Tako odbranim samicam naj pripustijo zanesljivo dobrih samcev in potem smejo upati, da dosežejo svoj cilj. Zarod novi bo ohranjeval stalno vse dobre lastnosti. Kdor bo pa zavoljo lepote mlado stvar na pleme pustil brez ozira na to, kakošni so njeni stariši bili, ta bo slabo napredoval.

Ali se izplača rediti kuretnino?

Spisuje H. Almoslechner.

(Dalje.)

Za križanje z drugimi kokošnjimi plemeni laška kokoš ni priporočljiva.

Kokošnjih plemen, ki imajo koristiti v prvi vrsti z veliko množico mesa, imamo več vrst, izmed katerih se najbolj odlikujejo francoski plemeni Crèvecoeur, La Flèche in Houdan. Prva dva plemena sta za naše razmere preobčutljiva, za to hočem popisati le zadnje pleme, to je, Houdan, katero je po vsem izvrstno, dá veliko mesa ter ob enem nanosi precej jajc.

Houdanska kokoš je doma iz houdanske občine pri Parizu. Greben je dvojen ter podoben odprti knjigi. Na glavi ima velik čop ter peresa po životu enakomerno črno in belo pisana. Petelin houdanskega plemena tehta 4 do 4 $\frac{1}{3}$ kilograma, teža jajc je pa do 85 gramov. Kakor uže gori povedano, so vse dobre lastnosti v tem plemenu spojene; za opitanje ni potrebno ničesa družega okreniti, ko nekoliko več krme polagati. Kot posebno dobro lastnost moram še omeniti, da kokoš tega plemena skoraj nikoli ne kloka. Kokoši iznesejo na leto 140 do 150 jajc.

Prav izvrstno je houdansko pleme za križanje z našim domačim kokošnjim plemenom. Kakovost in količnost mesa se izdatno izboljša in leženje jajc se pospeši.

Po mojih izkušnjah zamorem le pritrditi opazovanju najiminitnejšega strokovnega pisatelja dr. A. Baldamusa, kateri piše o laški kokoši, da tako pridno nosi jajca, da se sme, kar se tega tiče, ta kokoš najboljšim prištevati, kar je dosedaj znanih. Se ve da, zaostaja to pleme o produkciji mesa še za francoskimi plemeni, a pravilno ravnanje pri izberi ra rejo in umno

priznanje s francoskimi plemeni naredilo bi to pleme za najpopolnejše.

O houdonski kokoši ravno ta pisatelj pravi, da ta kokoš res vse lastnosti v veliki meri v sebi združuje; zgodnja zrelost in hitra rašča so pa najznamenitejše lastnosti na nji.

Ako kdo izmed gospodov čitateljev hoče v reji teh plemen kaj natančnejega poizvedeti, obrne naj se name, postregel mu bodem zadovoljno; tudi se pri meni v Pergu na Zgornjem Avstrijskem dobijo vplodena jajca imenovanih kokošnjih plemenov po 20 kr. kos.

O kopitnih mazilih.

Da se rog obdrži voljen in vlažen, se maže kopito po stenah in pod nadkopitnem svitkom z mazili, katerih imamo na cente. Kakor vsak berač svojo mavho hvali, tako hvali eden to, drug drugo mazilo. Prav za prav kopito, katero se drži dovelj na mokrem, ne potrebuje nobenega mazila; resnicotega nam dokazujejo kopita divjih konj, katerih tudi nihče ne maže in vendar imajo veliko boljši rog od naših domačih konj. Tudi se živi rog kopita, nad katerim in pod katerim je mnogo krvnih žilic, iz katerih se redi, ne sme primerjati z našimi čevlji ali škornjicami, katere so mrtvo usnje in ga mažemo za to, da se ne razpoka itd. Če pa ravno ne branimo kopitnega roga z mazili mazati, moramo pa tudi vedeti, zakaj in kedaj ga mažemo, da bomo spoznali, katera mazila so dobra, katera pa škodljiva.

Kopito se zato maže, da mast, katera rog prevleče, prvič zadržuje vlažnost, da posebno o suši in vročini ne more prenašlo iz kopita izpuhteti in tako roga usušiti; drugič pa se maže zato, da preobilna mokrota tacih konj, ki zeló po mokrem hodijo, ne more v rog. Znabiti, da po tankih luknjicah, ki jih ima rog, kakor vsaka stvar, se rožene nitke namazane masti nekoliko navzamejo; ali to ne sega daleč in ostane le bolj pri vrhu.

Iz tega se očitno razvidi, da le čista mast in čisto olje, ki ne sme biti nikdar žarkovo ali s kakimi družimi razjedljivimi rečmi zmešano, more pripomoči k gori imenovanemu namenu. Vsa druga mazila, smolnata, dišeča, osoljena so škodljiva in so strap kopitu. Tudi mazilo, če žarkovo, razjé lože in storí rog krhek in pršiv.

Sveže laško, lanéno, konopno olje, sveža neosoljena mast, loj, maslo, surovo maslo so najboljša mazila; vse pa presega tista mast, ki se dobiva v lekarnicah pod imenom „Kakao-Butter“, zato, ker ta mast ne postane lahko žarkova. Voska pridevati takim mazilom ni škodljivo, pa se mora porej med žrjavico raztopiti. Za izgled zapišemo tako mazilo. Vzemi rumenega voska (raztopljenega), prešičje masti in lanenega olja — enega toliko, kolikor družega, in napravi si kopitno mazilo, ki se hrani v dobro zamašenem loncu. Ako hočeš dati mazilu črnkasto barvo, kupi si v lekarnici ali štacuni žgane slonove kosti ali frankobrodskega črnila in primešaj tega toliko, kolikor je treba, da mazilo dobi črnkasto barvo. Jemljejo se v ta namen tudi saje, ki so pa uže bolj ojstre, kakor uni dve črnili. — Nekateri mislijo, da čebuljin ali češnjev sok, zeleni volk (Grünspan) in druge enake mazarije kopitnemu mazilu dajo moč, da se bolj v rog vrine; ali taki ne vedó, kaj je rog, kaj je čebula, kaj je zelen volk! Umen in skušen človek se varuje tacih mazarij.

Po dvakrat v tednu naj se namaže kopito z navetovanimi mazili; katero naj se izvoli, je vse eno.